תולדות

א. עה"פ: "ויעתק משם ויחפור באר אחרת ולא רבו עליו ויקרא שמה רחובות ויאמר כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ", מעתיק רש"י: "ופרינו בארץ" ומפרש: "כתרגומו: וניפוש בארעא".

וכתבו המפרשים: בכוונת רש"י: דלכאורה "ופרינו" הוא לשון עבר, וכיון שאמר "כי עתה הרחיב ה' לנו", איך יאמר "ופרינו — כבר — בארץ"? לכן כתב רש"י שפירוש "ופרינו" כאן הוא "וניפוש", בעתיד.

אבל בפשטות אא"פ לומר כן — דהרי מצינו בתורה פעמים הכי רבות, תיבות בלשון עבר והוא"ו שבראשן מהפכתן לעתיד, וא"כ פשוט גם בנדו"ד שפי' "ופרינו" (בוא"ו) הוא שנפרה בעתיד, ואין כאן קושיא, ואין צורך לרש"י לפרשו (כמו שאינו מפרש בשאר המקומות).

גם צלה"ב: רש"י מפרש תיבת "ופרינו" — ולא תיבת "בארץ" [כי "בארעא" המועתק ברש"י — אינו מוסיף ביאור בתיבת "בארץ"], וא"כ למה מעתיק גם תיבת "בארץ"?

ב. הביאור בזה:

"ופרינו" הוא מלשון "פרי" ופי'

1) פרשתנו כו, כב.

2) בכמה דפוסים — "תרגומו כו'" (בלא כ"ף). ולהעיר שבדפוס ראשון אין תיבת "כתרגומו" (וראה לקמן הערה 17), ובדפוס שני חסר כל ד"ה זה.

3) רא"ם, גו"א וש"ח. וראה רע"ב עה"פ.

4) בקאפיטל זה עצמו ראה בפסוקים: ג, ד (ג"פ), כד (ב"פ).

הכתוב הוא "ונעשה פירות". ומכיון שהמדובר הוא ב"לנו" — בבנ"א, שהם יעשו פירות, הכוונה בזה שיפרו בבנים ובנות, ע"ד מ"ש "פרו ורבו גו'".

לאידך גיסא מובן שנדו"ד אינו דומה להתם:

בפסוק "פרו ורבו גו'" פרש"י: "אם לא אמר אלא פרו הרי אחד מוליד אחד ולא יותר, ובא ורבו שאחד מוליד הרבה", כלומר שגם על ולד אחד מתאים הלשון "פרו". אבל בנדו"ד ש"ופרינו" בא בהמשך ל"כי עתה הרחיב ה' לנו (וכתוצאה מזה) ופרינו בארץ", אין מסתבר כלל כי הכוונה היא ש"אחד מוליד אחד ולא

5) כי זהו בהמשך ל"הרחיב ה' לנו", חיי מנוחה והרחבה — ולכן טבעי שיהי' "פרו ורבו".

6) בראשית א, כב. ובפרש"י שם. וראה רא"ם, גו"א ולבוש האורה שם.

7) שהכוונה בזה (לא ש"פרו" פירושו שאחד מוליד אחד בפעם א' (אבל במשך הזמן מוליד הרבה), ו"רבו" מוסיף שאחד מוליד כמה בפעם אחת (כבש"ח שם), שהרי אין דיוק זה במשמעות תיבת "רבו" (ודוחק לומר שההוספה נרמזת רק ביתור תיבת "ורבו"), כי"א) ש"פרו" פירושו ש"אחד מוליד אחד ולא יותר" במשך כל ימי חייו ו"רבו" מוסיף שאחד מוליד (במשך הזמן) הרבה, שעי"ז מתרבה.

8) כי בפשטות פי' הכתוב — שכיון שהוי' כבר הרחיב לנו (אלא שעבר זה הוא עבר הקרוב — "עתה"), ולכן "ופרינו בארץ" (משא"כ לפי' הרס"ג עה"פ "הרחיב — ירחיב", אפי"ל שהם כ' ענינים נפרדים — אבל גם לפי' זה "ירחיב" "ופריני" צ"ל בהתאם לו"ו).

יותר", היינו שלא יהי' עקר — כי אין זה "הרחיב" כלל!

ובמילא מובן ש"ופרינו" כאן הוא בדוגמת מ"ש "לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהי' הארץ שממה גו' מעט מעט אגרשנו מפניך עד אשר תפרה גו'", שפירוש "תפרה" הוא, שיהיו בארץ הרבה בנ"א. ועד"ז כאן[10] פירוש "ופרינו" — "שאחד מוליד הרבה".

אבל עפ"ז קשה ביותר: הרי לא היו ליצחק ולרבקה רק שני בנים, יעקב ועשו, ואיך נופל ע"ז לשון "ופרינו" (הבא בהמשך ל"הרחיב")[11]?

ולכן פרש"י שאין כוונת "ופרינו" לולדות (כמו "פרו ורבו גו'"), כ"א "וניפוש", וכבר כתב רש"י פי' תיבה זו עה"פ[12] "שם האחד פישון גו'" פרש"י: "וע"ש שמימיו מתברכין ועולין ומשקין את הארץ נקרא פישון, כמו[13] ופשו פרשיו", היינו שדבר זה עצמו מתרבה ומתגדל. ועד"ז כאן הכוונה שיצחק בעצמו יהי' בריבוי וגדלות וכו'[14], וכמ"ש[15] "ויגדל האיש וילך הלוך וגדול עד כי גדל מאד. ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר וע"בודה רבה גו'"[16].

אמנם עפ"ז למה מביאו רש"י בשם התרגום — הו"ל לפרש כן מעצמו מצד הכרח הנ"ל בפשט הכתוב[17]?

והטעם ע"ז: ברוב המקומות שכתוב בתורה הלשון "פרו" וכיו"ב, מפרש התרגום "פושו" וכיו"ב, היינו שלדעת התרגום, גם כשאיירי בהולדת ולדות (— עשיית פירות), יש בזה גם התוכן של "פשיון" (כי עי"ז מתרבה גם המוליד עצמו). שמזה מובן — לדעת התרגום — שכשהפי' של "ופרינו" הוא רק ריבוי בעצמו, כבנדו"ד, אין פי' זה יוצא מן הכלל לגבי שאר המקומות, כי בכל מקום כלול תוכן זה בפי' התיבה.

ולכן מציין רש"י להתרגום, ללמדנו,

---

9) משפטים כג, כט־ל.

10) ואף שענין זה כתוב להלן — אין הכוונה בפנים שהיינו למדים פי' זה משם, כ"א לראי' ולדוגמא שבלה"ק ג"ז נכלל בפי' "פרו". "ופרינו", אלא שאינו מוכרח. ולכן ניתוספה תיבת "ורבו", ובפרשתנו — מובן הוא כיון שבא בהמשך ל"הרחיב".

11) ואין לומר שהכוונה בזה לדורות הבאים, כמו "לזרעך אתן את הארץ ה־זאת" (לך יב, ז), "את כל הארץ גו' לך אתננה ולזרעך עד עולם, ושמתי את זרעך כעפר הארץ גו'" (שם יג, טו־טז) ועוד כו"כ — כי מקדים "כי עתה הרחיב ה' לנו".

12) בראשית ב, יא. ומטעם זה אין רש"י מפרש כלום עה"פ (תזריע יג, ה ועוד) "לא פשה גו'", כי כבר פי' בבראשית, שהכוונה — שהדבר מתרבה.

13) תבקוק א, ח.

14) וראה פי' הרד"ק עה"פ: ונפרה ונרבה במקנה.

15) פרשתנו כו, יג־יד. וראה פרש"י שם: זבל פרדותיו* של יצחק כו'.

16) ועפ"ז אין הכרח לומר שכוונת הכתוב ב"ופרינו בארץ גו'" היא רק לע־תיד, כי ענין זה הי' גם בעבר. ומ"ש "עתה הרחיב ה' לנו ופרינו וגו'", ה"ז קאי על החלק של העתיד. ואדרבה: מוכרח לומר שקאי גם על העבר, כי בעתיד לא מצינו זה במפורש בהיותו "בארץ" (גרר), קודם עלותו לבאר שבע.

17) וי"ל שגם לפי מ"ש בדפוס ה־ראשון (שאין תיבת "כתרגומו" — ראה הערה 2), מובן שכוונת רש"י להעתיק לשון ה־תרגום, דאל"כ הול"ל "וניפוש בארץ".

---

*) ולהעיר (בהרמז שבפרש"י) — ש־פרדה אינה מולידה (ב"ר פמ"א, ו. וראה שם, ה. פל"ח, ו), ובמילא לא היו לו פירות מהן, כנ"ל בפנים.

שאין פי' זה („וניפוש") בסוג „ולא מצאתי לו חבר", כי בכל המקומות יש בו תוכן זה.

ג. אולם לכאורה, כללות פי' זה אינו מוכרח: יש לפרש ש„ופרינו" הכוונה לולדות (פירות), ואעפי"כ מתאים זה ל„הרחיב ה' לנו", ע"פ מש"כ רש"י כבר בפ' וירא[18]: „בני בנים הרי הן כבנים", וא"כ אפ"ל שקאי על בני יעקב[19], שהיו שנים עשר (ודינה[20])?

לכן מעתיק רש"י בתחלת פירושו „(ופרינו) בארץ" (ובמילא כותב גם בפירושו — „(וניפוש) בארעא") — ובני יעקב הרי לא נולדו בארץ (גרר — וגם לא בארץ ישראל בכלל[21]), כ"א בחו"ל, ובמילא לא קאי „ופרינו בארץ" עליהם.

עוד יש לדייק בפרש"י זה: למה מעתיק לשון התרגום — הו"ל לכתוב „כתרגומו" ותו לא — כמנהגו במקומות רבים, והלומד יראה בתרגום פסוק זה?

והביאור: בתרגום כאן שתי גרסאות: א) ויפשיננא. ב) וניפוש. ומעתיק רש"י לשון התרגום ללמדנו שגירסא הנכונה היא „וניפוש"[22] — ואף שאין ענין פירוש רש"י להודיענו גירסת התרגום — כאן ה"ז נפק"מ בפי' פשוטו של מקרא: „ויפשיננא" פירושו שהוא יפיש אותנו, וקאי על „ה' " המובא לפנ"ז בכתוב, „וניפוש" פירושו שאנו (מעצמנו) ניפוש[23], וק"ו אי על יצחק וביתו.

ד. מ„יינה של תורה" שבפרש"י זה: רש"י מעתיק לשון התרגום „וניפוש בארעא" — היינו שבפסוק ישנם ב' ענינים: א) „כי עתה הרחיב ה' לנו" — הו"ע הבא מלמעלה. ב) „וניפוש בארעא" — הו"ע עבודת האדם. ומרמז רש"י שהתכלית של „הרחיב ה' לנו" היא — „וניפוש בארעא", שהאדם יעבוד, תכלית כוונת בריאת העולם והאדם[24] ע"י הקב"ה („הרחיב ה'") היא שהאדם ייגע ויעבוד בזה, וכמ"ש[25] „אדם לעמל יולד". ואופן העבודה הוא: „וניפוש בארעא", ש־האדם יעבוד עם העולם ועניניו עד שמגיע לדרגא שהאדם כביכול מוסיף („וניפוש") על הבריאה כפי שהיא נבראה ע"י הקב"ה — היינו שמגלה אלקות (ע"י תומ"צ) גם במקום כזה שמצד הבריאה אין אלקות בגילוי שם[26]. וכמרז"ל[27] „נעשה שותף ל־

18) כ, יב.

19) ובדוגמת מ"ש (יהושע כד, ג) „ואברה את זרעו ואתן לו את יצחק".

20) וראה ג"כ פרש"י וישב לו, לה.

21) בנוגע לבנימין, ראה פרש"י וישלח (לה, יח): „נולד בארץ כנען". אבל ראה פרש"י ויחי (מח, ז) „ולא הולכתי' כו' להכניס לארץ". וראה רמב"ן שם. וראה רא"מ, גו"א, וש"ח שם.

22) כמו שפי' בש"ח.

23) ומוכרח כן, כי אם גם זה קאי על „ה'" הו"ל „כי עתה הרחיב ה' לנו והפרה אותנו בארץ" (אם הכוונה לעבר — ראה לעיל הערה 16) או „כי עתה הרחיב ה' לנו ויפרה אותנו בארץ" (אם הכוונה לעתיד).

24) וכמ"ש (בראשית ב, טו) „ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה". וראה תיב"ע שם.

25) איוב ה, ז. וראה סנה' צט, ב. ד"ה אדם לעמל תרס"ט.

26) ראה ד"ה גדולים מעשה צדיקים תרפ"ה (ספה"מ קונטרסים ח"כ ע' 914 ואילך).

27) שבת י, א. קיט, ב. טור או"ח סי' רסח. שו"ע אדה"ז שם ס"א. וראה או"ת להה"מ בראשית ד"ה כל האומר

הקב"ה במעשה בראשית" [ויתרה מזה אחז"ל [28] "מה הקב"ה בורא עולמות אף אביכם בורא עולמות"].

אמנם יש מקום לטעון: איך אפשר הדבר? מכיון שהקב"ה ברא את ה' עולם, והוא בראו בהגבלות אלו, איך יכול בנ"א או מלאך — נברא — להוסיף בזה?

הנה גם זה מרומז תחלה בכתוב: "כי עתה הרחיב ה' לנו", היינו שגם הכח ע"ז שיוכל האדם ("לנו") להרחיב ולהוסיף בהבריאה, בא מהקב"ה, שהרחיב ונתן לבנ"י כח שלמעלה ממדידות והגבלות, ולכן ביכולתם (ובמילא — תפקידם) לבטל הגבלות העולם ולהרחיבו

ברוחניות ובמילא גם בגשמיות — כי ע"ז מוסיפים ברכה ונתנה הארץ יבולה גו', ואה"ק היא כצבי [29] שה' מקום הגשמי מתפשט כו'

עד ש"וניפוש בארעא" [*29].

ה. והנה ענין זה מרומז גם במ"ש [30] "אנכי ה"א המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו" — דגם כאן ב' ענינים: א) "אנכי ה"א המעלך מארמ"צ" — הו"ע הבא מלמעלה. ב) "הרחב פיך (ואמלאהו)" — האדם צריך לעשות

ויכולו (ג, ג. בהוצאת קה"ת תשל"ג). וראה לקו"ש ח"ו ס"ע 22 ואילך. ח"ז ע' 240 ואילך. ח"ג ע' 42. ח"ד ע' 162 ואילך. הגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים (קה"ת, תשל"ט) ע' תנח.

28) ב"ר פצ"ח, ג. וראה אוה"ת ויחי שס, א. ולהעיר מאוה"ת שמות ע' יט.

29) כתובות קיב, א.

*29) וראה פי' הרלב"ג עה"פ: "ופרינו מהצרים המצרים לנו". וראה לקמן בפנים.

30) תהלים פא, יא.

— להרחיב את הפה [31] יותר מכפי

31) ולהעיר שענין זה כתוב במזמור פ"א אל"ף שבתהלים, המורה על הרחבת הפה, כי פ"א מרמז לפה (שבת קז, א. אותיות דר"ע אות פ"א) ופ"א אל"ף מרמז על הרחבה והוספה בהפה.

וע"פ המנהג שקיבל אדה"ז מרבו בשם רבו מורנו הבעש"ט לאמר הקאם' תהלים המתאים למספר * שנותיו ** (קובץ מכ'

*) לדוגמא, כשנמלאו לו יג שנה מת' חיל מזמור יד.

**) וראי' לחדודי עכ"פ לזה: שני מני' נים במספר (ברכות ס, סע"ב: הני קג' קד הויין) מזמורי תהלים: קנ (בכל ה' ספרים. וראה מנחת שי לתהלים בהקדמתו), קמז (ירושלמי שבת פט"ז ה"א. מס' סופרים פט"ז הי"א. מדרש תהלים מזמור כב) וע"פ מרז"ל (ברכות ס, ב) "אשרי האיש (קאפ' א) ולמה רגשו גוים (קאפ' ב) חדא פרשה היא" — ולפי מנין זה — מזמור "לשלמה משפטיך גו'" הוא מזמור ע"א, וסיומו "כלו תפלות דוד בן ישי", היינו שאמרו דוד כשנסתלק, ודוד נסתלק בן ע' שנה (ב"ר פצ"ו, ד. רות רבה פ"ג, ב. וראה ג"כ במדב"ר פי"ד, יב. זח"א קסח, א. וראה ספה"מ להצ"צ קח, ב ואילך).

[ע' לקמן ע' 77 — הוספה לאחר זמן].

וכאן להעיר: הקשו כו"כ ממפרשי הש"ס (ברכות שם) ומדרש (תהלים שם) מסתירת ב' המנינים ותירצו כו'.

ויש להוסיף קושיא על קושיתם — דזוקא ראשוני המפרשים לא עמדו ע"ז כלל (ורק ששקו"ט איזה מזמורים כחדא חשיבי)!

ולפענ"ד — קושיא מעיקרא ליתא, כי עד"ז מצינו בנוגע לה' ספרי התורה שדרז"ל שנחלקים גם ** לשבע (שבת קטז, א) וגם בנוגע לכל ספרי תנ"ך, שספר אחד מהם הוא — תרי עשר. ולהעיר מג"ן סדרים דאורייתא (זח"א קז, ב. ובכ"מ) ובפרטן הם נד. ס' המה מלכות—מסכתות (שהש"ר עה"פ ו,

*) להעיר מסנה' קג, ב: קג פנים. ל"ת להאריז"ל ר"פ וישלח.

**) שהרי בודאי לא פליג ס"ד זה על חלוקת התורה לה' ספרים.

שהוא מצד הבריאה (וכנ"ל שהאדם צריך להוסיף ולהרחיב את הבריאה).

וגם בזה צלה"ב: מכיון שהקב"ה ברא את הפה באופן מסוים, וכמ"ש[32] "מי שם פה לאדם וגו' הלא אנכי ה' " — איך אפשר שבן אדם ירחיב את הפה?

ע"ז בא התירוץ ב(תחלת) הכתוב: "אנכי ה"א המעלך מארץ מצרים": "ארץ מצרים" ארץ במצרים גבולים וכו'[33], והקב"ה "העלה" את בנ"י מ־מצרים וגבולים אלו — (ואדרבא ופרינו בארץ) — שמדייק ואינו כותב "המוציאך" (כברוב המקומות), כ"א "המעלך", היינו שהעלה אותם הקב"ה למעלה מהגבלות, ולכן יכול וצ"ל "הרחב פיך" (והעולם) — לבטל את ההגבלות[34].

זהו רצונו של הקב"ה בבריאת ה־עולם שבנ"י יוסיפו עלי' ע"י עבודתם, והוא הנותן להם כח ע"ז, כנ"ל.

[וזהו גם הביאור (בפנימיות הענ־ינים) בטענת טורנוסרופוס הרשע[35] "אם אלקיכם אוהב עניים מפני מה אינו מפרנסם וכו' (ונתינת הצדקה) מחייבתן לגיהנם", ותשובת ר"ע ע"ז: "ואנן קרוין בנים וכו' " — היינו שהוא טען, דמכיון שהקב"ה ברא את העניים באופן דעניות, איך יתכן ש־מישהו יוסיף בזה (ע"י נתינת ה־צדקה[36]), וע"ז ענה לו ר"ע שבנ"י הם בניו של הקב"ה, (שעי"ז מובן: א) שצריך לתת צדקה — כפשט הש"ס, ב) איך יכולים לשנות סדר הבריאה, כי) הם "חלק אלוקה ממעל ממש כו' כמו שהבן כו' "[37], ויש לבנ"י כח שלמע' מהגבלות, ובמילא (לא רק שאין זה היפך רצונו, כ"א) זהו רצונו, ואדרבה: הוא הנותן הכח על זה].

ומפורש בכתוב זה שהקב"ה מבטית ונותן עוד יותר: לא רק שנותן כח לפני העבודה, כ"א שמסייע הוא גם אח"כ, שהעבודה תעשה פרי ותגיע לתכליתה, שתפעול הוספה בהעולם — כדמסיים: "ואמלאהו" — ע"י שהאדם יעשה חלקו "הרחב פיך", מובטח הוא כי "ואמלאהו", שהקב"ה ימלא "פיו".

וגם ענין זה מרומז בהכתוב דפר־שתנו: "ופרינו בארץ" אינו ל' של תפלה או בקשה וכיו"ב (שפסק אם יהי' כן בפועל[38]), כ"א הוא ל' ודאי — כי כנ"ל מובטחים, שאם ממלאים

תבים לתהלים ע' 214) י"ל, שלכן שייך מזמור זה למי שנכנס לשנת שמונים ואחת שלו, כי שמונים שנה מורה על שלימות הטבע וכו' כמ"ש (תהלים צ, י) "ואם בגבורות שמונים שנה גו'", וכשנכנסים להשנה שלאח"ז, ה"ז ענין של הרחבה והוספה על (הגבלות) הטבע ***, ולכן אומ־רים אז מזמור פ"א אל"ף, כנ"ל (ובו הציוני (ונתיגת כח) "הרחב פיך גו'").

32) שמות ד, יא.

33) ראה תו"א מט, סע"ד. גז, סע"ג ועוד. וראה שעהיוה"א (פ"א) שהשם של הדבר מורה על תוכנו.

34) וגם בתורה צ"ל "לאפשא לה" (זח"ג יב, ב. תו"א מקץ לט, ד. אגה"ק סכ"ו (קמה, א)).

ח"ס. במדב"ר פי"ח, כא) ובפרטן סג (ול־פי"ם להרמב"ם בהקדמה — סא). ועוד.

***) ולכן אמרז"ל (אבות פ"ה מכ"ב — לגירסת אדה"ז בסידורו) "בן שמונים לגבורה", כי אמיתית ענין הגבורה הוא ע"ד "גבורות נשמים".

35) ב"ב י, א.

36) ולהעיר שצדקה היא כללות כל המצות (תניא פל"ז (מח, ב). וראה אגה"ק סי' יז. וראה ב"ב ט, סע"א).

37) תניא רפ"ב.

38) ראה לעיל ע' 41.

רצונו של הקב"ה ועובדים העבודה שהוא דורש, בודאי מגיעים להתכלית,

ופועלים לא רק "ופרינו בארץ" — בלה"ק, כ"א גם "כתרגומו וניפוש בארעא",

וכמבואר בענין[39] של תרגום הוא חול ולא קודש, ובנדו"ד — פועלים הרחבה והוספה לא רק בהעולם כפי שהוא בלה"ק (שגם זה — עולם מלשון העלם[40]), כ"א גם בעניני חול וכו'

של העולם "בארעא" — לשון תרגום — שגם בהם נעשה דירה לו ית'.

וכשתושלם עבודה זו יתקיים ה"יעוד[41] ד"ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר"[42].

(משיחת ש"פ חיי שרה, תש"ל)

---

39) תו"א משפטים עז, ד. וראה לעיל ע' 50 בארוכה.

40) לקו"ת שלח לו, ד. ש"ש סד, ב. ביאוה"ז להצ"צ ע' שנה (ומציין למרז"ל).

41) ישעי' מ, ה.

42) ולהעיר שהבאר הג' מרמזת לבי' המ"ק השלישי (ראה רמב"ן, רביגו בחיי, כלי יקר, ועוד עה"פ).

●

(הוספה לע' 75 להערה הב' בהערה 31):

החילוק כזה (אם "אשרי האיש" ו"למה רגשו" "חדא פרשה היא" או כמו שהוא בכל הספרים שלנו ש"למה רגשו" הוא מזמור השני) — יש לבאר ע"פ סוגיית הגמרא בברכות שם, שמביא ראי' ע"ז ש"אשרי האיש" ו"למה רגשו" הם "חדא פרשה" מזה ש"כל פרשה שהיתה תביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי פתח באשרי דכתיב אשרי האיש וסיים באשרי דכתיב אשרי כל חוסי בו".

והביאור: תוכנו של המזמור ד"אשרי האיש" הוא מעלת ישראל בקיום התומ"צ ("לא הלך בעצת רשעים גו' כי אם בתורת ה' חפצו גו'") שעי"ז "והי' גו' וכל אשר יעשה יצליח", (והפכם ו)"לא כן הרשעים כי אם כמוץ גו'" —

התחי' במזמור שלאח"ז "למה רגשו" וכללות תוכנו — הם שלילת השליטה של אוה"ע על בנ"י ואדרבא "אתנה גוים נחלתך ואחוזתך אפסי ארץ" — באופן שלמעלה מן הטבע (ולכן באה התחי': "למה רגשו גוים גו'" שהרי) "יושב בשמים ישחק גו'".

ושני המזמורים "חדא פרשה" הם (בתקופה אחת) — כאשר בנ"י הם (בגלוי)

במצב ד"אשרי .. לא הלך בעצת גו'", כי זה מביא (בגלוי) "למה רגשו גוים גו' יושב בשמים ישחק גו' אתנה גוים נחלתך גו' אשרי כל חוסי בו".

ולכן "חדא פרשה היא" (בימי דוד) לדוד שבימיו הי' מצב הנ"ל בפועל ד"לא הלך בעצת רשעים גו'", "רגשו גוים", "אתנה גוים נחלתך", וכפרש"י עה"פ "למה רגשו גוים" — ". . ולפי משמעו יהי' נכון לפותרו על דוד עצמו* כענין שנאמר וישמעו הפלשתים . . ונפלו בידו וכו'".

[בימי שלמה לא הי' מצב ד"רגשו גוים", כי גיבא עלויו "הוא יהי' איש מנוחה והניחותי לו מכל אויביו מסביב גו' שלום ושקט" (דה"י א כב, ט)]

אבל בהדורות שלאח"ז דלא קיימא סיהרא באשלמותא (ראה זח"ב מה, א. וראה ג"כ שמו"ר פט"ו, כו)

ובפרט בזמן הגלות — חסר באשלמותא דרבים בעניני ד"אשרי האיש גו'" אף שהי' בעבר (וישנו גם בהווה בכו"כ יחידים) — ולכן גם לא קשה על אשר בהווה "רגשו גוים",

אלא שלאחרי זמן, בימות "מלך המשיח" (פרש"י עה"פ) — יתמהו "למה רגשו גוים",

ו"אשרי האיש גו' והי' כעץ שתול גו' " מדבר ביחיד בכל זמן — ומזמור (וזמן) בפ"ע** — באחרית הימים — (שאז יתמהו) למה גו'.

ועפ"ז מובן ג"כ מה שרש"י מביא פירוש הנ"ל (ד"למה רגשו" קאי על דוד) כפירוש שני — אף שזהו "לפי משמעו" — ומה ש"רבותינו דרשו את הענין על מלך המשיח" מביא כפי' ראשון,

כי פשוטו של מקרא — כל הספרים שלנו — ה"ה ב' מזמורים, "למה רגשו" פרשה בפ"ע (תקופה בפ"ע),

אלא שע"פ דחז"ל חדא פרשתא היא (באותה התקופה).

ואף שדחז"ל היא, בכ"ז פי' גם אליבא (אף שפרש"י בא לפרש פשוטו של מקרא) — כיון שזהו "משמעו".

---

*) שעפ"ז גם סרה קושית המפרשים על אמרו "אשר לא הלך" ל' עבר — אלא דקאי על "דוד עצמו" הנהגתו שהתחילה בעבר.

**) בחדא"ג מהרש"א שם דשינו "למה רגשו גוים" לפרשה בפ"ע לאחר שהוסיפו ביבנה (ברכות כח, ב) ברכת המינין.

— ולא זכיתי להבין — שהרי דוד כתב ספר תהלים (ב"ב יד, ב) ו(למהרש"א) במשך כל הדורות שלאחריו עד דור יבנה — נמנו והיו פרשה אחת, וביבנה — שינו והפרידו ביניהם!

ולהוסיף שכיון שדוד הוא "נעים זמירות ישראל" דכל הדורות, כלל בספר התהלים ב' המנינים: העיקרי — שהם ב' פרשיות (כנ"ל); השני — דדורו דדוד, באמירתו בפעם הראשונה ש(לכן — מוכרח שיהי' משמעו באופן ש)הם פרשה אחת***

(משיחת ש"פ תולדות תשל"ד)

***) וצ"ע דעפ"ז (ובמכש"כ לפי' המהרש"א הנ"ל) דהחילוק ד"אשרי" ו"למה" פ"א או שתים — תלוי בזמן, משא"כ הטעם דחיבור עוד ב' מזמורים — א"כ מצינו עוד מנין (או שני מנינים) במספר מזמורי תהלים, נוסף על קמ"ז וק"נ!

וי"ל ביישוב כהנ"ל — דאין הפי' שנמנה כפרשה אחת או כשתים בדורות שונים, אלא — במצבים שונים: כשישראל עושים רצונו של מקום (ובמילא אין גם מקום לברכת המינין) אומר התהלה ומתחיל ומסיים באשרי (פרשה אחת), משא"כ כשאין עושין רש"מ.

ועד"ז י"ל ג"כ בנוגע לשני המזמורים (ראה מנחת שי בהקדמת פי' לתהלים): לא לנו — דאינו התחלת מזמור (וענין בפ"ע — כ"א המשך ל(המצב ד)בצאת ישראל ממצרים (ראה רד"ק שם), משא"כ כשעושים רש"מ — אדרבא צ"ל "לנו", הלנו גו' כי גבר — הוא סיום דהקודמו "אהבתי גו' לי יהושיע" (דכיון שעושים רש"מ — "יהושיע (באופן אשר) גבר עלינו חסדו").

להעיר ממרז"ל דאין השם שלם ואין הכסא שלם עד כו' (תנחומא ס"פ תצא); מפי' הצ"צ בפתח וסיים באשרי (הוספה לתהלים ע"ה בסופו).